

This article aims to identify the role of school students' parents developing the competence of health protection of children. The attitude of parents of primary children towards certain issues of healthy lifestyle in one small primary school in Lithuania is analysed.

It was established that the respondents expressed favourable attitude towards healthy lifestyle issues (nutrition, physical activity, prevention of harmful habits, etc.). They tend to believe that formation of healthy lifestyle habits in their families remains in the central issue. However, the respondents point out the factors that impede healthy lifestyle: poor financial situation and lack of time. On the other hand, parents allocate the majority of their time to children. One of the most frequent forms of spending leisure time with children is being outside and activities in the nature. Such leisure activities are favourable for health.

Key words: leisure activity, attitude of pupils' parents, factors conditioning health, development of healthy lifestyle.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SUSIDOMĖJIMO GAMTA SKATINIMO GALIMYBĖS

Danutė Plytnykienė, Ramunė Vėželytė

Vilniaus lopšelis-darželis „Pasaka“

El. paštas: ramunewe@yahoo.com

Įvadas

Gamta, jos gėrybės, grožis yra visos visatos turtas, priklausantis ne tik mums, bet ir būsimoms kartoms, nepaisant to, kad mus skiria laiko sąlygos.

Pasak Griunevaldo B. (1993), ateities kartos, kurios dar neegzistuoja, taip pat įtrauktos į mūsų pareigą saugoti gamtą. Tad dabar gyvenanti žmonija negali bet ko daryti su gamta, nes ji neturi teisės bet kaip pasielgti su būsimųjų kartų laisve.

Gamtoje kiekvienas žmogus stebi, patiria ir įgyja žinojimą apie įvairius reiškinius. Gamtos mokslas remiasi hipotezėmis, kurios kartais yra klaidingos ir palaipsniui aiškinantis, samprotaujant, tyrinėjant užleidžia vietą teisingesnėms išvados ar sprendimams.

A. Schopenhaueris (1995, p. 139) teigia, jog gamtos stebėjimas ir kiekvienas intelekto pasireiškimas yra betarpiška įžvalga, akimirkos kūrinys, intuicija; išprotavimai tarnauja tik tam, kad betarpišką intelektualinį pažinimą galima būtų užfiksuoti abstrakčiomis sąvokomis (padaryti jį aiškesnį), t. y. susikurti galimybę jį paaiškinti ir padėti tiksliau suprasti, suvokti. Tam reikalingas intelekto aštrumas (įžvalgumas, minties skvarbumas), dėl kurio suvokiami priežastiniai santykiai tarp netiesiogiai pažintinių objektų, juos taikant gamtotyroje. Taigi priežasties ir padarinio pažinimas yra ne kas kita kaip išorinio pasaulio pažinimas, kurio išankstinė sąlyga – stebėjimas. Tačiau tik tikslingai atliekamuose stebėjimuose, tyrinėjimuose, eksperimentuose pažinimas eina nuo

priežasties prie padarinio, t. y. teisingu keliu, nes tam reikia turimą patirtį panaudoti, kaupiti, plėtoti ir lyginti su įgyta nauja patirtimi.

Vienas iš svarbiausių pažinimo būdų yra juslinis stebėjimas ir patyrimas, nes juo galima perduoti žinojimui sprendinių harmoniją ir vienos minties vienybes. Anot Schopenhauerio (1995, p. 244), gamtos dalys prisiderina viena prie kitos ir jose visose pasireiškia vieninga valia.

R. Tagorė (1957) teigia, jog individui reikia būti arčiau vandens, žemės, dangaus ir oro, su kuriais žmogus susietas ir tik jie jam padeda egzistuoti, nes, esant šiai sąlygai, galima tapti visaverčiu visuomenės nariu.

Visas gamtos turinys, visi jos reiškiniai irgi yra absoliučiai būtini ir šitą kiekvienos dalies, kiekvieno reiškinio, kiekvieno įvykio būtinumą galima kaskart įrodyti, nes visada galima surasti priežastį, nuo kurios jis priklauso kaip padarinys, kadangi bet koks daiktas gamtoje turi savo jėgas ir savybes, konkrečiai reaguojančias į konkretų poveikį ir sudarančias tam tikrą jo charakterį.

Pastaraisiais metais gamtamokslinis ugdymas glaudžiai siejamas su technologijų (IKT) panaudojimo galimybėmis ugdymo procese. Tačiau ikimokykliniame amžiuje sąlytis su gamta turi būti tiesioginis, per empirinį pažinimą. Vaikas empiriniam pažinimui teikia pirmenybę, o loginis (abstraktus) mąstymas atsiranda vėlesniam protinio brendimo etape.

Vaikas nuo pat mažumės yra nenuilstantis tyrinėtojas ir atradėjas. Pažindamas artimiausią aplinką, sėkmingai įvaldo kai kuriuos pasaulio pažinimo būdus, įgyja pirmąsias žinias apie gamtoje vykstančius dėsningumus ir jų priežastinius ryšius.

Pedagogo siekiamybė – sudaryti kuo palankesnes sąlygas vaikui pažinti gamtoje vykstančius procesus. Gamtotyra, išvykomis, tyrinėjimais, bandymais, eksperimentais atkreipiamas ugdytinių dėmesys į priežastinius ryšius, padedant įgyti ir įprasminti patirtį, formuojant atsakingumą, vertybinį, dorovinį santykį (sąmoningumą, kūrybiškumą, prisitaikymą) su visu tuo, kas vaiką supa.

Maceina A. (1990) teigia, jog pedagoginis aktas čia yra ne tarpasmeninė sąveika, bet sąveika tarp išsivysiančios vaiko prigimties ir objektyvios gamtos. Tad pedagogo kompetencija, jo erudicija, supratingumas, entuziazmas, atvirumas naujovėms ir pokyčiams link sisteminės kaitos ikimokykliniame ugdyme, sudaro galimybes ugdytiniui tenkinti pažinimo (suvokimo, žinojimo) galias ir puoselėti jo prigimtinius poreikius. Reikia pripažinti, kad pažinimo procesas produktyvus vaikui tik tada, kai pats vaikas jame aktyvus.

Straipsnio tikslas – atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų susidomėjimo gamta stoprinimo galimybes.

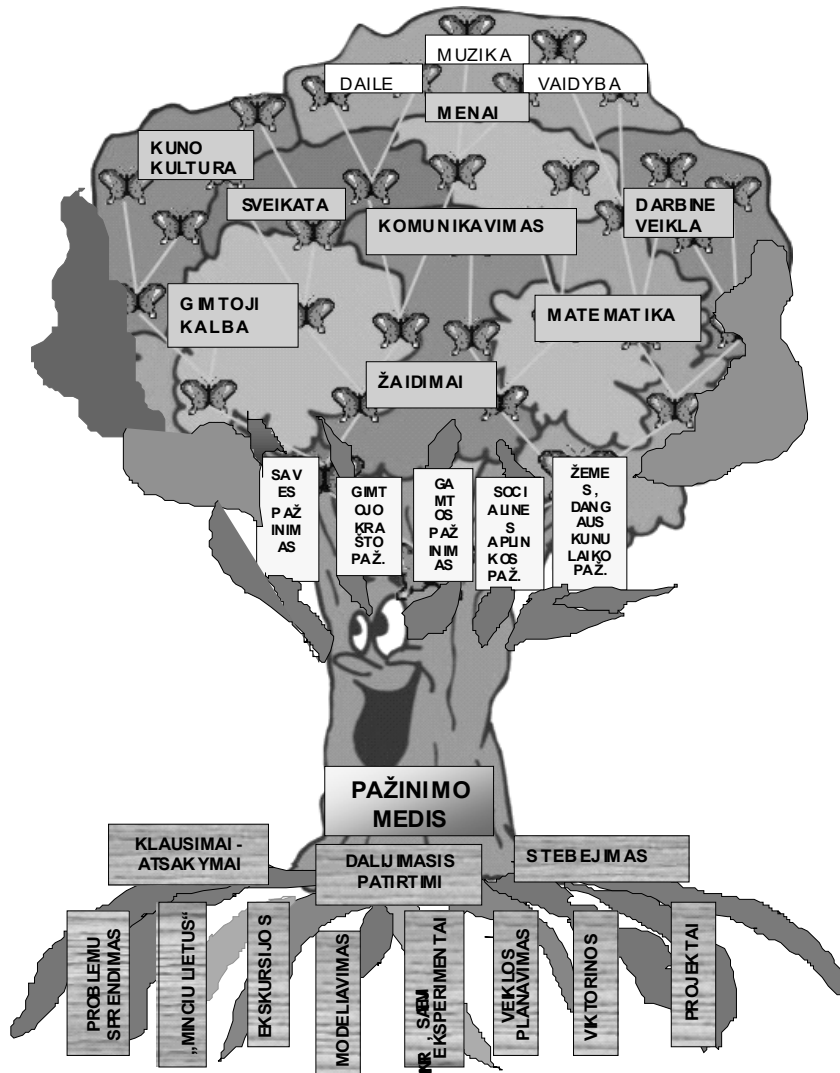
Ikimokyklinio amžiaus vaikų susidomėjimas gamta

Vaiko gamtos pasaulio suvokimo vaizdas yra sinkretiškas, visuminis – tai ne atskirų faktų ar reiškinių rinkinys, o tarpusavyje įvairiais ryšiais susijusių reiškinių visuma (Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Vilnius, 2004, p. 299). Ikimokyklinio amžiaus ugdytiniai pasaulį pažįsta visais pojūčiais, veikdami praktiškai: jie stebi, įsiklau-

so, apčiupinėja, glosto, uodžia, ragauja. Pažinimo procese vaikui natūraliai kyla daug klausimų: Kas tai? Kodėl? Kodėl taip, o ne kitaip? Ar tikrai taip? O jeigu būtų kitaip? Kas atsitiktų, jeigu? ir taip toliau. Vaikas klausinėdamas aiškinasi, savaip sprendžia problemą, sugalvoja keletą sprendimo būdų, modeliuoja, pritaiko savo žinojimą ir gebėjimą, tyrinėdamas išbando, kad sužinotų ir įgytų naujos patirties. Vadinasi, pažindami pasaulį vaikai ne tik atpažįsta, pavadina, tapatina, įsidėmi, bet ir kaupia patirtį, dalinasi ja, kelia hipotezes, diskutuoja.

Šiame straipsnyje pateikiame vaikų susidomėjimo gamta stiprinimo galimybes ugdymo(si) procese (žr.1 pav.). „Pažinimo medis“ šaknimis auginamas ir maitinamas ugdytinių stebėjimais ir ekskursijomis gamtoje: pateikiant klausimus ir atsakymus, dalijantis patirtimi, keliant ir sprendžiant, naudojant „minčių lietu“, modeliavimą, tyrinėjimą, eksperimentavimą, veiklos planavimą, viktorinas, projektus. Tai demonstruoja ikimokyklinio amžiaus vaiko susidomėjimą, norą pažinti, išsiaiškinti, būti aktyviam.

„Pažinimo medžio“ tvirtą kamieną sudaro tikslinga vaikų ugdymo(si) programos dalis. Svarbiausios ir aktualiausios – savęs pažinimo, gimtojo krašto, socialinės aplinkos, visatos (žemės, dangaus kūnų, laiko tėkmės) pažinimo dalys. Tai pedagogų sukurtas ir sumanytas tikslingas vaikų susidomėjimo gamta skatinimo turinys. Programos turinys remiasi laipsniškumo, nuoseklumo (nuo artimo prie tolimo), vientisumo, sąryšingumo principu.

1 pav. Vaikų susidomėjimo gamta ugdymo priemonė „Pažinimo medis“

„Pažinimo medžio“ šakų laja – tai pažintiniai integraciniai ryšiai su kita vaikų veikla: bendravimas ir kalba, meninė raiška, sveikatos saugojimas ir puoselėjimas, elementarių matematinių vaizdinių, darbinių gebėjimų ir įgūdžių formavimas. Svarbiausioji ikimokyklinio ugdymo(si) sritis – žaidimas, tai vaiko gyvenimo būdas, jo saviraiška ir kūryba.

„Pažinimo medis“ augs dėl vaikų susidomėjimu gamta, žaliuos, klėstės dėl tikslingai integruotos pažintinės veiklos.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų susidomėjimo gamta ugdymas apima visuminį ugdymo(si) procesą. Pažinimo plėtimo galimybes atspindi vaiko savaiminės veiksenos, pedagogo inspiruotos ir organizuotos veiklos sąryšingumą bei įvairumą.

Išvados

1. Vaiko gamtos pasaulio suvokimo vaizdas yra visuminis, sinkretiškas.
2. Pedagogo kompetencija sudaromos galimybės ugdytiniui tenkinti pažinimo (suvokimo, žinojimo) galias ir puoselėti savo prigimtinius poreikius.
3. Paveikslas „Pažinimo medis“ atspindi ikimokyklinio amžiaus vaikų susidomėjimą gamta, norą būti aktyviems.

Literatūra

- Griunevaldas B. (1993). Ekologija, teisė, moralė. – *Filosofija, sociologija*, Nr. 3(12).
- Maceina A. (1990). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas, Šviesa.
- Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas (2004). Vilnius, p. 299.
- Schopenhauer A. (1995). *Pasaulis kaip valia ir vaizdinys*. Vilnius, ALK, Pradai.
- Tarop P. (1957). *Сочинения*. Т. VIII. Москва, с. 351.

Summary

POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION OF PRE-SCHOOL CHILDREN'S INVOLVEMENT IN NATURE

Danutė Plytnykienė, Ramunė Vėželytė

Vilnius Nursery-Kindergarten „Pasaka“

Nature, its goods and beauty is our common property. For every person Nature provides possibilities to observe, experience and acquire knowledge about various phenomena. Natural science bases upon hypotheses, reasoning, research, solutions and conclusions.

Sensual contemplation and experience are among the most important methods of recognition, as due to them the harmony of solutions and integration of thoughts can be transferred to knowledge.

From the very young days every child is inexhaustible researcher and discoverer. By getting acquainted with the immediate environment the child successfully masters certain ways of recognition of the world, acquires initial information on consistency of natural phenomena and their causative relations. Educator's purpose consists in providing for the child the most favourable conditions for recognition of processes going on in Nature.

The presented picture *The Tree of Knowledge* reflects the possibilities of boosting children's interest and involvement in Nature that can be implemented in the process of (self)education.

Key words: Nature, recognition, knowledge, implementation possibilities, The Tree of Knowledge.